

betreft tegen
hebt toen en
al niets
dus hebben
erkend; zóó
den tot be-
mmers heeft
norm (het
er nog weer
loodsgevaar-
mat die der
maar hebt
ord. Heeft
ad, toen hij
de deputaten
het „agiti-
zen gronden
Bos, als dat
en en ik ge-
een slechte
toch nog
máár: weer-
synode angst-
ik ter toet-
blad. Pak de
over „quo-
er aanraakt.
hoven soms
s hielp door
ten te vinden
en nog dr H.
et maar: ik
hield, en een
och help niet
iet graag in

deelte uit dit
ig niets con-
rs. Er waren
s (gestorven)
erven) en een
dat gaat ver-
n, de familie
het „adjour-
nige aan-
mpunten
historie heeft
nde bezwaar-
nde” streken
en geterrig-
g verhin-
n menschen
kerkeraden in
vi zeggen, en
aan wie zij
ch bezoek, en
en benoeming
moed was bij
ynodaal agen-
ok iets anders
goed uit-
principe:
endumpunten,
n opgedragen
dat ze vrees-
erd vast-
alles en nog
g, tucht,
n schoon
zen, dat zoo
nu voor de
nvoerders der
akkelijker ge-
er maken heel
e wel dadelijk
een niet op-
vege den
al geen opzet,
en nooit
adden ze alle-
i (agitatoren)
comen te wor-
rij in poverste
le zei: een
oert het
minstens
reek het
I. H. Kuyper
spreeken in
eisch” aan
nen niet kon
zeel leugentie
n was, moest
m in de pen,
t, en schreef:
neer de knech-
ensvragen.
e stuk.

it: wij maken
t, van de be-
ag zelfs
entiebindends?
vrijzen van een
e binding
ht niet eens
ens naar huis

zouden gaan, en je mocht niet eens je benauwde con-
scientie, als je o p t i j d waarschuwd tegen wat recht-
toe-recht-aan synodocratie was, luchten. Respect voor
kerkelijke vergaderingen in het tegendeel verkeerd?
Ds B. A. Bos noemde namen, en wijze de stukken aan.
Bedeelt hij Greijdanus? Mij? Broeder Kouwenhoven,
die ervoor gezorgd heeft, zijn gedachtenis zij in eere,
dat Greijdanus' conscientiekreten en ds Bos' protesten
en mijn brochure'tje „Ophitsing of Opwekking” langs
de in oorlogsdagen alleen mogelijke sluipwegen, en met
gevaar voor hemzelf, den weg naar de menschen vond?
Als ds Bos nu wil, dat ik NIET meer zeg: gij praat
over QUORUNDAM culpa, en als hij wil dat ik con-
creten inhoud zie in ZIJN zeggen: MEA culpa, en als
hij wil, dat ik hem een fermem kerel vind, die op het
„MEA culpa” het „TUA culpa” laat volgen, dan moet
hij man en paard noemen. Ik heb aan de synode ge-
schreven, op tijd. Wil ds Bos de fouten in mijn brieven
aanwijzen? Ik heb later in de brochure „Opwekking
of Ophitsing” het woord „ophitsing” afgewezen; ik
schreef dat brochure'tje ten huize van broeder Kouwen-
hoven; iemand, die sinds door de Duitschers vermoord
is, tikte het over. „Ophitsing” ligt, althans voor
het hoorende volk, niet zoo ver verwijderd van „agi-
tatie”. Maar als ds Bos zich niet punctueel verklaart,
dan noem ik zulk geschrijf: verraad van de eer en
het recht van zijn broeders, die in Kampen en in
Voorburg destijds den Heere met veel zwakheid hebben
vullen dienen door OP TIJD te strijden tegen de syno-
docratie. Een vervelende, maar zeer noodzakelijke
strijd.

Ik zie in zulk redeneeren de ellendige gevolgen van
een ontduiken der eigenlijke kwesties; de oorspron-
kelijk goede bedoelingen worden dan verdrongen door
een ander doel: Oosterbeek aan 't praten houden. Ik
herhaal: quorundam onbeschreven culpa, en ik zeg:
dat wordt niets, want de offers van dergelijke „schuld-
belijdenissen” zijn geen offers, het zijn maar gebaren,
die ik welger na te bootsen. Ik leg ds Bos voor mijn
brieven en brochures van dien tijd, en ik zeg hem vlak
in zijn gezicht, waar de kerk bij staat: ik heb toen
gebouwd, en ik meen het nog allemaal, en het bleek
heelemaal geen vechterij'tje zonder noodzaak, maar u
breekt. U bent verstrikt in synodalen praat. K. S.

De molensteenen tot buiten den molen verplaatst

Toen we eenige weken geleden moesten gissen naar
de reden, waarom ds Toornvliet niet mee ondertee-
kend had, achtten wij het waarschijnlijk, zoowel, dat hij uit
de rapporten, die hij tevoren gezien had, begreep: dat mag
ik niet tekenen zonder „gevaar” te loopen, als ook, dat
hij, terwijl van de wilsvormingsactie de groep toch nog
niet wilde verloochenen. Van het eerste kwam sindsdien
bewijs, van het tweede thans ook. Eerst heeft hij de for-
mules verloochend (en zich vrijgemaakt van wat er staat),
maar nu is het weer: den Heere aanroepen, opdat de wils-
vormingsactie niet verloope. Bij zulke constellatie komt
het argument er immers minder op aan? Lees:

als God het niet verhoedt en de mensen hun verant-
woordelijkheid niet gaan inzien, wordt Oosterbeek lang-
zaam maar zeker verpulverd onder de molensteenen van
vrijgemaakte en niet vrijgemaakte zijde.

„Als God het niet verhoedt”. Ds Toornvliet is dus weer
onder hoogspanning:

Wanneer Oosterbeek niet door de geest van het tob-
berige menschenhart, maar door de Geest van God in het
leven is geroepen, dan betekent deze verpulvering —
door menschenhand en woord — een fatale ingreep, die het
ergste doet vrezen voor de toekomst der Kerken.

Alsof er in Oosterbeek niet geweldig gedokterd is aan
formule zóó en formule zus, een schepje voor jou, en dan
ook maar een schepje voor mij, klaagt nu deze schrijver
over de mooie artikelen van prof. Holwerda:

Dat prof. Holwerda ons bidden niet begrijpt, begrijp
ik niet. Hij heeft alles zo logisch opgebouwd: uit het
één volgt het ander, maar — ik zeg dit niet om pijn
te doen — het is alles een logisch schema van menselijke
constructie. Ik kan van oordeel zijn dat ds Bos in kerke-
lijk opzicht ernstig dwaalt en zondigt, maar daarom
raak ik zijn staat vóór God niet aan.

Weet deze man nog, wat „staat” is? Een oogenblik later
kijpt hij het karretje van zijn eigen vrachtje voorover, en
dan valt er zoowaar het woord „ban” uit (het schijnt dat
Holwerda iemand in den ban gedaan heeft!!!), en de schare
is meteen vergeten, dat de beschuldigingen van de synode
inhouden, dat wij door haar als „ban-waardig” zijn aange-
wezen. „Zucht maar tegen elkander”, dat doodt de profetie.
Dan eindigt straks alles in gekwaak:

Als prof. Holwerda nu de feiten wil gaan zien, dat er
geen feiten verdoezeld zijn — en iedereen kan het zien
of hij het erkennen wil of niet, — dan zal hij.....
(enzovoorts!!!).

Of het loopt uit op belachelijke grootdoenerij:

Inderdaad, dat bijzondere ambt was hier onmachtig
gebleken om ook maar een samenspreking tot stand te
brengen. Wat de kerkelijke deputaten niet vermochten,
dat heeft Christus' Woord in het ambt der gelovigen
wakker geroepen.

Welzoo: welke serieuze vraag omtrent de stukken is
serieus beantwoord? Geene.

Verder wordt natuurlijk wat Coll. Holwerda en ik schre-
ven, ongeestelijk genoemd; de bedenkingen van de Heeren

Ridderbos worden op den achtergrond geschoven, en on-
danks het feit, dat de eerste onder de Oosterbeekenaars,
dr F. L. Bos kalmpjes vertelt, dat de papieren van Ooster-
beek geen officiële agendastukken voor de kerkeraden
betekenen, zegt de ander: (ds Toornvliet): als de kerken
(!) worden „gevangen” (wel, wel) door het betoog van
Holwerda en Schilder (Ridderbos en Den Hartogh doen
niet meer mee hier) dan zal de toekomst donker zijn,
zeer donker.

Balans van Oosterbeek: handteekeningen die geen hand-
teekeningen zijn; woorden die geen woorden zijn (omdat je
moet vragen naar de bedoeling); en een betrekken van
de kerkeraden, dat toch geen betrekken van kerkeraden
in de actie is, zoodra het nijpen gaat. De chaos, die almaar
roept: o schoone kosmos.

En onder dit alles door dit hyper-miserabele: terwijl
Oosterbeek in den steek gelaten is door ds Toornvliet zelf
en door ds Volten (we gaven bewijzen), zoodat de molen-
steenen die „den handvol koren” vormzelen, van binnen
zitten te knauwen, daar zucht de heer Toornvliet nu, de
oogen naar boven: de molensteenen, o lieve beste men-
schen, die molensteenen die zijn buiten, buiten, buiten. En
dan verder: bij Holwerda en Schilder. De deserteur van
zijn eigen legerij'tje staat te zuchten: hebben ze onze heir-
scharen durven schenden? Kom, dr Ridderbos, zeg nu ook
eens, dat 't gedáás is. Want dat wéét U. K. S.

De wilsvorming blijft op het program

Dr De Bondt, die nog stéeds naliet, zijn geloovigen brief
van 1944 (aan de synode)) ter kennis van de heiligen te
brengen, gaat in hetzelfde nummer, waarin ds Toornvliet
zijn desertie gaat bemantelen door over ander open aan-
val te klagen, vermanen: houdt vol. Tenminste: in het
willen. Enkele uitspraken:

Nu echter zeg ik: Zó moeten onze broeders niet meer
bij elkaar komen, want ze verliezen zich in details.

In details, die mij persoonlijk wel interesseren, en
waarover ik ook wel een mening heb, maar details, die
de grote massa van onze mensen vermoeien.

En nu ontstaat het gevaar, dat men zegt: Is men
om zulk klein gedoe, om zulk peuterwerk uit elkaar
gegaan?

Wat is dan de centrale kwestie?

Naar mijn gevoelen dit.

De zaak van vrijmaking of kerkcheuring.

Daar gaat het om.

Vanuit deze grote hoofdzak moeten al die andere
kwesties belicht worden.

Dat is nu de profetie: uit de RE-actie van anderen de
ACTIE van uzelf gaan beoordeelen. Dat heet dan „recht-
spraak”. Het is: zelf-onttrekking aan de toetsing. Niet
praten over wat 'als dictaat-van-boven, als norm voor al-
tijd, aangediend is. Het ongeloof der synodocratie alzoo.
Daarom ook het advies: niet verder praten over de CON-
CLUSIES, die Oosterbeek, na rijp beraad, en biddend,
heeft gegeven aan de kerkeraden (en toch óók weer niet,
zie dr Bos). Hoor maar:

Ik wil de wagen van de verkeerde rails afhalen. We
staan thans op dood spoor.

Dat hebben de broeders niet bedoeld. Natuurlijk niet.
Maar het feit ligt er.

Hoe krijgen we die wagen er af?

Zo spoedig mogelijk ophouden met schrijven over
Oosterbeek II.

Kom, ds Bos, wie zwijgt u nu dood? De „vrienden” of
de „broeders”? Niet meer schrijven over uw conclusies.
Ge hebt uw dienst gedaan; ge moet nu maar worden dood-
gezwegen, nadat ge nog maar iets hebt gekikt. Ooster-
beekenaar Toornvliet publiceert het in zijn eigen krant.
De molensteen ligt daar. Niet de rechterstoelen, maar de
molensteenen liggen bij u daar-binnen. Ds Bos roemt:
beteekenisvolle conclusies over hoofdzaken. Toornvliet laat
schrijven:

Daarom betreur ik, dat men zich in Oosterbeek heeft
laten verleiden om over toekomstigheden te gaan praten.
Oosterbeek is een bakken in zee.

Oosterbeek heeft laten zien, dat de gevaren, dat we
stranden, groot zijn.

Ds Bos: houd althans vast aan deze letter. Toornvliet
laat schrijven: vlucht VAN de letter naar „den geest”
(à la Hervormde proponentenformule van de 19e eeuw):

Het is ontzaglijk jammer, dat de trein van de samen-
spreading op dood spoor is gekomen, juist toen de hoop
bij velen was herleefd.

Nu mogen we niet die trein daar in isolement laten
staan, maar hij moet op ander spoor gezet. D.w.z. in de
geest van Oosterbeek, d.i. in de geest van begrip voor
elkanders standpunt moet men nu de moed hebben het
vraagstuk onder de ogen te zien: Wat was het? Reform-
atie? Of Kerkcheuring?

Balans van Oosterbeek is dus voor wat dit gedeelte
betreft:

a. Tweemaal samen bidden en schrijven;

b. na de tweede maal:

1e. mede-onderteeke naar Volten zegt: niet juist;

2e. mede-helper Toornvliet zegt: niet juist;

3e. mede-helpers Ridderbos—den Hartogh zeggen: niet
juist;

4e. mede-helper Toornvliet laat schrijven: de getuigenis-
sen dood-zwijgen;

5e. mede-onderteeke naar dr Bos zegt: mijn kerkeraad
niets officieel mee te doen. We gaan 't hier bij mij
ook maar doodzwijgen.

En tusschen al die bedrijven door om de zooveel regels:
de uitroep: geloofsstuk!

Mogen onze menschen 't nu óók doodzwijgen, ds Bos?
Uw eenvoudige geloofsuitspraken? De molensteenen
liggen BINNEN. Ze vermalen U. K. S.

Nieuw Oosterbeeksch palliatief (V)

Hoe is oudtijds de verbouding gezien tusschen kerke-
raden en meerdere vergaderingen? Wel, de afgevaar-
digden ter synode werden legaten of gezanten¹⁾ ge-
noemd, die van hun regeeringen een bevelschrift²⁾
meekregen.

Een regeerende synode?

Geen sprake van.

Regeerende kerkeraden.

Die kerkeraden dachten en zeiden niet: We zenden
naar de meerdere vergaderingen onze afgevaardigden,
en zooals die heeren het wijzen, zullen wij het prijzen!

O neen, de broeders afgevaardigden kregen een in-
structie mee, geteekend door praeses en scriba, en die
hun verstrekte opdracht hadden ze ter meerdere ver-
gadering in te dienen en daarnaarte handelen.

Geen eigen initiatief.

Reeds de Acta van de Emdensche synode (1571)
bepalen,³⁾ dat alle zware zaken, die in andere kerken
voorvallen, of die in de consistoriën of classische
samenkomsten niet hebben kunnen afgehandeld worden
(m.a.w. eerste behandeling op de mindere ver-
gadering) of zoodanige zware zaken, die de gansche
provincie raken, naarstig en bijtijds aan de roepende
kerk moeten gezonden worden. Ditzelfde, volgt er dan,
geldt ook van de generale synode. Dus ook de alge-
meene zaken eerst op de mindere vergadering. De
roepende kerk zendt drie maanden (1578: twee maan-
den) van te voren een afschrift van alle hoofd-artikelen
(punten van het agendum) aan de andere kerken,
op dat elke kerk zich rijpelijk
daarover zou kunnen beraden.

Zoo zijn de kerkeraden in staat, bepaalde op-
drachten te geven aan de afgevaardigden naar de
classis-vergadering, de classis mandateert voor de
provinciale, deze voor de generale synode.

Bij elk voorgelezen punt ter synodale vergadering
verklaarden de afgevaardigden, wat hun „last” was.
Over die „opdrachten” werd gedelibereerd. Als het op
stemmen aankam, stemde men niet
hoofdelijk, maar naar het gevoelen
van de lastgevers, in den last-
brief of de instructie uitgedrukt.
Alles zeer natuurlijk, omdat men uitging van de ge-
dachte, dat de macht berustte bij de zendende kerken,
die mandateerden. 't Was dan ook zóó, dat in de ver-
schillende provincies de kerken aan elkaars besluiten
volstrekt niet gebonden waren, en ze vaak niet erkenden.
Zoo b.v. was de bevoegdheid, aan proponenten toe-
gekend, niet op eenparigen voet geregeld; in Friesland
b.v. golden daarvoor zeer aparte bepalingen. Terwijl
de „Verzameling der Nederlandsche Kerken onder 't
kruis” van 1571 bepaalt, dat elk jaar de helft der ouder-
lingen en diakenen zal aftreden, en andere in hun
plaats zullen gesteld worden, die ook twee jaar zullen
dienen, besluit Sept. 1578 de part. synode van Noord-
holland, ofschoon de nationale synode van Dor-
drecht (Juni 1578) pas nog het besluit van 1571 her-
haald had, dat de gemeenten „in dit kwartier” haar
ouderlingen en diakenen geduriglijk, zonder
verandering, zullen houden; eerst in
Mei 1587 laat de Noordhollandsche synode zich door de
classis Alkmaar overreden, het besluit der nationale
synoden te aanvaarden, evenwel slechts ten halve; men
voegt aan hetgeen besloten werd door de nat. synoden
toe: „tenware de gelegenheid en het profijt der kerken
anders vereischen”. Van verplichte gehoorzaamheid
aan de synoden is in dezen tijd dus geen sprake; men
kent nog het onderscheid tusschen regeeringen
en gezanten; ook afgezien van Handelingen 5: 29
beschouwde men de synode-besluiten heelemaal niet als
zonder meer bindend.

Dat blijkt ook uit de credentiebrieven. Stond de ge-
dachte vast: de synode regeert, en afwijzing van haar
besluiten mag alleen geschieden, indien het beslotene

¹⁾ De part. syn. van Schiedam (1588) besluit, dat de
gravamina tijdig dienen gezonden aan de roepende classis,
opdat deze tijdig copie zende aan alle classen, en de classen
hierover gedelibereerd hebbende, haar gezanten tijdig
haar instructie voor de synode mogen meegeven (Reitsma
en van Veen II, 321). In zeker geval kan een part. synode
(Schoonhoven 1579) niets uitrusten, overmits de broeders
„legati classium” geen mandaat hadden (Werken der
Marnix-Ver. Serie III, II, 2 bl. 115). In het Colloquium
(Classis) van Zandwijche 1581 doen de gezanten in rapport
van hun legatie (naar de Synode van Middelburg 1581).
Daarna worden de acta der synode gelezen en wordt rond-
gevraagd „of iemand iets gemerkt had,
dat voor onze kerken mocht dien-
stig of bevorderlijk zijn om ingevoerd
te worden” — een wonderlijke figuur gerekend naar
de opvatting van de gebonden kerken en ook van de stel-
lingen-auteurs inzake den aard van het kerkverband!
(Voor het geciteerde: Werken der M.-Ver. II, 1, bl. 66).

²⁾ De classis van Delft en Rotterdam geeft ter Synode
van 1578 den afgevaardigden volle last en bevel om te
handelen (Rutgers, Acta bl. 297); evenzoo de classis in
Brabant (idem, bl. 301) etc. Emden 1571 bepaalt, dat de
praeses van de part. synode de bevelschriften der
afgevaardigden zal opvragen; naar de generale synode
dienen afgevaardigd kerken-dienaars en ouderlingen, voor-
zien van getuigenissen, brieven en bevelen. (Kerkelijk
Handboekje uitg. Biesterveld en Kuyper, bl. 58 en 60).

³⁾ Cap. III, 11, 12 en IV (Rutgers, Acta van de Ned.
Synoden der 16e eeuw, 1889, bl. 113, 114, 116).